

ERVIN BUDIŠEVIĆ

**STABLO  
PITOME  
MASLINE**

**Otkrivanje biblijsko-židovskih  
korijena kršćanske vjere**



IZDAJE Biblijski institut, Kušlanova 21, Zagreb  
LEKTURA Antonija Kovačević  
KOREKTURA Željka Strejček  
GRAFIČKO OBLIKOVANJE Iva Đaković  
TISAK Markeda Zagreb  
GODINA I MJESTO IZDANJA 2026. Zagreb

Copyright © 2026, Biblijski institut, Kušlanova 21, Zagreb

Sva prava pridržana. Nijedan se dio ove publikacije ne smije reproducirati, pohranjivati u sustavu za pretraživanje niti prenositi u bilo kojem obliku ili bilo kojim sredstvima – elektroničkim, mehaničkim, fotokopiranjem, snimanjem ili na koji drugi način – bez prethodnog dopuštenja izdavača, osim u obliku kratkih navoda u kritičkim osvrtima i recenzijama.

Svi biblijski navodi, osim ako nije drugačije naznačeno, preuzeti su iz izdanja *Kršćanske sadašnjosti 2006.*

ISBN 978 953 8003 44 8

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet (<https://katalog.bukinet.hr>) pod brojem ...

## SADRŽAJ

UVOD, 7

### POGLAVLJE 1

„Zbog tebe sam to što jesam, valjda Bog je tako htio”  
iliti: Rasprava o povijesnim identitetima Isusovih  
sljedbenika, 15

### POGLAVLJE 2

Biblija kao jedna povezana priča, 43

### POGLAVLJE 3

Poruka evanđelja ima veze s izraelskim narodom, 79

### POGLAVLJE 4

Stablo pitome masline u poslanici Rimljanima i  
Efežanima, 103

### POGLAVLJE 5

Otkrivanje biblijsko-židovskih korijena kršćanske  
vjere? Da, i...?, 139

EPILOG, 155

DODATAK A

Odnos između Izraela i Crkve, 159

DODATAK B

Izrael u kršćanskim vjeroispovijestima, 167

POPIS LITERATURE, 173

## UVOD

Na pisanje ove knjige odlučio sam se iz jednog jednostavnog razloga: želim da vjernici evanđeoskih crkava ili crkava reformacijske baštine u Hrvatskoj uvide *manjkavost* povijesnih teološko-eklezijalnih identiteta koji ih oblikuju i kojima su privrženi. Ako vas ova rečenica nije odbila i ako ste ju uspjeli „provariti”, onda ćete vjerojatno moći podnijeti sve ostalo što se nalazi u ovoj knjizi.

Na tom tragu najprije trebamo razbiti dva aksioma koja to zapravo nisu:

(1) *Isus nije bio kršćanin, već je bio Židov*. U redu, to je točno, ali samo djelomično. Isus nije bio kršćanin, ali je potrebno ići korak dalje i ustvrditi da Isus u svom proslavljenom stanju još uvijek ima tijelo i kao takav on sebe vidi kao Židova (vidi Otk 22,16). Dakle, Isus *jest* Židov! Dok je Pavao progonio mesijanske Židove (pogana još tada nije bilo u priči), Isus je Pavlu rekao: „Zašto *me* progoniš”, a na kraju Otkrivenja posljednje riječi koje govori tiču se njegovog židovskog identiteta. Misterij vjere nije samo da je Bog *postao* čovjekom, već da je Bog *ostao* čovjekom. Taj i takav Bogočovjek – Židov vraća se u Jeruzalem da uspostavi svoje kraljevstvo.

(2) *Isus je utemeljitelj/osnivač kršćanstva*. Netočno! No, prema *Hrvatskoj enciklopediji* (2025, Isus Krist) Isus Krist je utemeljitelj kršćanstva. Ta će enciklopedija također reći da je kršćanstvo utemeljio Isus Krist, a sljedbenici se nazivaju kršćanima (*Hrvatska enciklopedija* 2025, Kršćanstvo). Istu ideju komunicira i *Hrvatski opći leksikon* (s.a. Isus Krist) te *Hrvatski obiteljski leksikon* (s.a. Isus Krist). Nadalje, u članku „Ako je Isus bio Židov, zašto smo mi katolici?“ ističe se sljedeće: „Dovršeni oblik židovske religije poznat je kao kršćanstvo, a njegovi sljedbenici su kršćani ili ‘Kristovi sljedbenici’“. I još: „Isus je došao dovršiti židovsku religiju stvaranjem Crkve koja će služiti kao njezino ispunjenje i biti otvorena ljudima svih rasa, a ne samo etničkim Židovima“ (Medjugorje News s.a.). U članku „Je li Isus Krist bio kršćanin?“ ističe se kako je „[k]ršćanstvo (...) vrhunac Božjeg plana, dovršenje onoga što je Bog pokrenuo kada je za sebe odvojio izabrani narod (Ponovljeni zakon 7,6–8)“ (Kiš 2020). Mogao bih navesti još primjera, ali i ovi su dovoljni (bez obzira što su neki od ovih izvora katolički) da pokažu problem koji imamo u evanđeoskom kršćanstvu koje smatra da je Isus došao osnovati kršćanstvo. Istina je zapravo sljedeća: Isus je došao ispuniti obećanja koja je Bog dao Izraelu, otkupiti ga i toj otkupljenoj zajednici priključiti pogane.

No, evanđeoski kršćani u Hrvatskoj najčešće na spasenje (ili na Sveto pismo) *ne gledaju* na taj način. Umjesto toga, spasenje se najčešće doživljava u ova „četiri koraka“:

1. Bog je stvorio sve.
2. Čovjek je sagriješio i pobunio se protiv Boga.
3. Isus je umro za grešnike.

4. Pokaj se i vjerom primi oprostjenje grijeha kako bi završio na Nebu, a ne u paklu.

Ovakvo shvaćanje poruke evanđelja pak oblikuje naše čitanje i razumijevanje Biblije. No, ako je ovo način na koji sažimamo biblijsku priču i povijest Božjeg djelovanja, onda imamo ozbiljan problem jer imamo inačicu kršćanstva koja nije dobra. U takvoj inačici kršćanstva Isus je odvojen od svog naroda (nekad je bio dio tog naroda, sada više baš i nije), a njegovo spasenjsko djelo odvojeno je od priče o Izraelu. To pak kao posljedicu ima sljedeće:

- Inačica kršćanstva koja odvaja Isusa od *njegovog naroda*, neminovno dovodi do izobličavanja Isusovog lika i djela.
- Inačica kršćanstva koja promatra Isusovo spasenjsko djelo odvojeno od *priče o Izraelu*, također neminovno dovodi do izobličavanja Isusovog lika i djela.

Konačna posljedica toga jest da Sveto pismo tumačimo manjkavo, nepotpuno, a ponekad i pogrešno te da održavamo na životu „stablo” koje Bog nikada nije namjeravao posaditi.

Činjenica da je Isus Židov i da nije došao utemeljiti novu religiju temelji se na još jednoj važnoj činjenici: Biblija je jedna povezana priča u kojoj se četiri petine biblijske radnje odvija unutar priče o Izraelu. Ako je dio Biblije od Postanka 1 do Postanka 11 usmjeren na cjelokupni ljudski rod, a dio od Djela apostolskih 11 pa do kraja Otkrivenja na misiju prema nežidovskim narodima (iako se i u tom dijelu Izrael neprestano provlači kao tema), onda je sve ono između – od Postanka

12 do Djela apostolskih 10 – posvećeno Izraelu ili se odvija u kontekstu priče o Izraelu (uz nekoliko manjih dijelova koji spominju poganske narode).

POSTANAK 1–11  
Narodi

POSTANAK 12–DJELA APOSTOLSKA 10  
Izrael

No, to nisu uobičajene „naočale” koje evanđeoski kršćani u Hrvatskoj nose. Gore spomenuto gledište na Isusa, djelo spašenja i poruku u četiri koraka nije rođeno „prekjučer”. Ono je dobro utabana staza kojom naraštaji i naraštaji Isusovih i kvazi-Isusovih sljedbenika hodaju, da smo se već potpuno navikli na te „naočale” i dobro nam stoje. Ako, primjerice, pogledate kršćanske vjeroispovijesti, većina njih uopće ne spominje Izrael: *Nicejsko-carigradsko vjerovanje*, *Apostolsko vjerovanje*, *Kalcedonsko vjerovanje*, *Augsburška vjeroispovijest* iz 1530. (Luteranska Crkva), *Trideset i devet članaka vjere Anglikanske Crkve* iz 1563., *Dvadeset i pet članaka vjere Metodističke Crkve* iz 1784., *Schleithemsko vjeroispovijedanje* iz 1527. (anabaptisti), *Londonska baptistička vjeroispovijest* iz 1644. te *The Confession of Holy Christian Faith of All Three Estates* (Bohemian Confession of 1575.) uopće ne spominju Izrael.

Vjeroispovijedanja koja spominju Izrael, spominju ga onako usput i to jako rijetko:

- *Westminstersko vjeroispovijedanje* iz 1646. u članku 19,3 kaže sljedeće: „Besides this law, commonly called moral, God was pleased to give to the people of Israel, as a church

under age, ceremonial laws, containing several typical ordinances, partly of worship, prefiguring Christ, His graces, actions, sufferings, and benefits; and partly, holding forth divers instructions of moral duties. All which ceremonial laws are now abrogated, under the New Testament.”

- *London Baptist Confession* iz 1689. u poglavlju 19.3 kaže sljedeće: „In addition to this law—usually called the moral law—God was pleased to give the people of Israel ceremonial laws, containing several typological ordinances.” A u 19.4 kaže: „To Israel he also gave various judicial laws, which ceased at the same time their nation ended.”
- Kanoni sa sinode u Dortrechtu 1618.–1619. na dva mjesta usputno spominju Izrael i to na sljedećim mjestima: a) The First Main Point of Doctrine / Rejection of the Errors by Which the Dutch Churches Have for Some Time Been Disturbed / cjelina IX; b) The Third and Fourth Main Points of Doctrine / Rejection of the Errors / cjelina V.

Sve to pokazuje da kršćanska vjeroispovijedanja temu Izraela često smatraju nebitnom. Upravo su zbog toga nastali teološki i eklezijalni sustavi te identiteti koji su manjkavi – da ne kažem i pogrešni.

Moja je želja da ovoj knjizi date priliku da vam otkrije nešto bolje: da vam predstavi inačicu kršćanstva koja sebe ne vidi kao zaseban identitet odvojen od izraelskoga naroda te da vam pokaže kako se čitava povijest spasenja – prošlost, sadašnjost i budućnost – okreće oko jednoga „stabla pitome masline”.

O čemu se točno radi? Pa... nastavite čitati!

U prvome poglavlju očekuje vas rasprava o povijesnim teološko-eklezijalnim identitetima Isusovih sljedbenika u Hrvatskoj. Želja mi je pokazati da bi nas naša *vjera u Isusa* trebala dovesti do toga da imamo *Isusovu vjeru* te da su postojeći povijesni teološko-eklezijalni identiteti problematični upravo zato što u pravilu zanemaruju biblijski identitet Isusovih sljedbenika.

Drugo poglavlje bavi se tematikom Biblije kao jedne pove-zane priče. Među evanđeoskim kršćanima često postoji gledište da je Biblija prvenstveno knjiga o „mom osobnom odnosu s Bogom”. To je točno, no ako se na Bibliju gleda *isključivo* na taj način, velika je vjerojatnost da ćemo zakinuti sami sebe za pravo razumijevanje svetopisamske objave. Stoga se u ovom poglavlju razmatraju glavne tematske kategorije Biblije, tri razine pripovijesti koje u njoj susrećemo te odabrane ključne teme koje nose, tj. prožimaju radnju biblijske priče.

Treće poglavlje bavi se tematikom evanđelja u namjeri da pokažem kako je uobičajeno shvaćanje poruke evanđelja u „četiri koraka”, koje ne povezuje vjernike s izraelskim narodom, manjkavo i pogrešno. S tom svrhom ovdje govorimo o manjkavosti poruke evanđelja u evanđeoskom kršćanstvu, o složenosti i slojevitosti poruke evanđelja ističući kako evanđelje primarno govori o Isusovom identitetu, u kontekstu biblijske priče o Izraelu, koja je pak odgovor na stanje ljudskog roda koje se nalazi u pobuni protiv Boga.

Nastavno na prethodna tri poglavlja, četvrto poglavlje govori o tematici stabla pitome masline na temelju Poslanice Rimljanima kao i Poslanice Efežanima. Naime, cjelokupna spasenjska povijest vrti se oko tog stabla. Pavao je to itekako

dobro razumio i stoga, kada piše ove dvije poslanice, poručuje nežidovskim vjernicima svoga vremena kako ih njihovo spasenje ne povezuje *samo* s Bogom, nego ih pricijepkuje i povezuje s izraelskim narodom.

U petom poglavlju nudim smjernice za budućnost evanđeoskog kršćanstva u Hrvatskoj te promišljam što bi za nas značilo ponovno otkrivanje biblijsko-židovskih korijena kršćanstva. Pritom se još jednom osvrćem na tematiku Izraela, odnos između Isusa i kršćanstva, pokušaje reformacije Crkve te potrebu „povratka naprijed”. Na kraju iznosim konkretne teološko-praktične prijedloge o tome što bi valjalo promijeniti u evanđeoskom kršćanstvu ako želimo biti vjerniji stablu pitome masline.

U dva dodatka na kraju knjige obrađujem pitanje odnosa između Izraela i Crkve te donosim pregled kršćanskih vjeroispovijesti i mjesta koje tema Izraela zauzima u njima. Kao što je već spomenuto, Izrael u kršćanskim vjeroispovijestima gotovo da nema nikakvu ulogu.

Jedna napomena: u pisanju ove knjige koristio sam se bilješkama iz svojih predavanja, blogovima i tekstovima neobjavljenih članaka, no jednako tako koristio sam dijelove mojih već objavljenih članaka („A koji ste vi? Pitanje identiteta evanđeoskih vjernika”. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 16/2, 2022; „Važnost Božje sveobuhvatne priče kao okvira za tumačenje pripovijesnih i nepripovijesnih dijelova Hebrejske Biblije”. *Edinost in dialog* 78/1, 2023) i knjiga (*Ključne biblijske teme*. Zagreb: Biblijski institut, 2020; *Postanak 1–12: Biblija u malome*. Zagreb: Biblijski institut, 2021). Te sam tekstove, za potrebe ove knjige, ponekad prilagođavao i dopunjavao.

Budući da ovo nije znanstvena knjiga, nisam se strogo držao akademskih smjernica pisanja te u samom tekstu ove knjige nisam smatrao potrebnim specifično navoditi odakle sam uzeo pojedine dijelove tekstova.

I za kraj ovog uvoda želim reći da mi do ovoga trenutka nije poznato je li netko u Hrvatskoj napisao knjigu na ovu temu iz perspektive evanđeoskog kršćanstva. Biblijski institut je u 2025. godini izdao knjigu Davida Sterna *Obnova židovske naravi evanđelja* koja govori o ovoj tematici. No, Stern je svoju knjigu napisao iz perspektive mesijanskog Židova. Ja ovu knjigu pišem iz perspektive evanđeoskog vjernika nežidovske pozadine koji želi najprije samome sebi, a potom i ostalim Isusovim sljedbenicima na ovim prostorima, ponuditi jednu knjigu u kojoj na sustavan način želim adresirati jednu tajnu koja je bila otkrivena, ali je ubrzo postala sakrivena velom kršćanskih tradicija.

U nadi da će vas ova knjiga izazvati i ponukati vas da iznova sagledate teološko-eklezijalne identitete koji su se razvili tijekom stoljeća u odnosu na „stablo pitome masline”, želim svakom čitatelju ove knjige Božji *šalom*.